

Budapest legrégebbi kávéházában

Egyelőre nem bontják le az Orczy-házat

A fejlődő nagyváros hatalmas ekével szántja fel a régi szűk utcák és a megkopott házak tömegét, hogy helyet teremtsen a keletkező új városrészeknek. Néha megakad az eke és ideig-óráig megkegyelmez egy-egy régi városrésznek. A napokban a viszonyok változása folytán ilyen kegyelmi akaszt gyakorlat a sors az *Erzsébet-sugárút* megépítésével lebontásra ítélt néhány házzal szemben is. A Károly király-út 17. és 15. számú házakban ugyanis novemberben valamennyi lakónak felmondtak májusra. Ezt a felmondást most visszavonták s azok a többnyire igen régi bérlők most reménykedve találgatják, hogy meddig maradhatnak meg még a megszokott helyen.

A szóbanforgó házak — közöttük a sokat emlegetett és évtizedek óta ismételt háláraitelt *Orczy-ház* — nem tartoznak a régi Pest legszebb emlékei közé. A macskafejű kövekkel borított nagy udvarokon nehéz szekerek zötyögnek. A ház lakói a szabad ég alatt dolgoznak. A régies, kovácsoltvas-rácsozattal ellátott folyosókon néhol egész családok üldögélnek s a piszkos falakon a madárketrecektől a friss salátafejig és a tűzifakötegtől a zsidó imakendőig mindent megtalál az ember, amit csak árúnak lehet nevezni. Érdekes, hogy itt is, a sokudvaros házban is, lépten-nyomon *sírkövekbe* ütközik az ember, s ha a Rombach-utcai oldal felé kerül és elhalad néhány parókakészítő műhelye, egy-két étterem mellett, a merv tekintetű ortodox zsidó férfiak láttán az az érzése támad, hogy ez a néhány épület még ma is a régi idők gettójának zárt életét éli.

Minden kis zúgban vállalkozás vert sátrat ezekben az udvarokban. Az *Orczy-ház* egyik kapuja alatt az egyméteres ajtónyílásban két „cég” foglal helyet: egy jegesember és egy tűzifakereskedő. Megkérdezem őket, hogy ki a legrégebbi bérlő a házban.

— Das Kaffeehaus, natürlich — felelik készségesen és megmutatják az utat az *Orczy-kávéház* hátsó bejáratához.

Budapest legrégebbi kávéháza. Amikor az *Orczy-család* 1785-ben megépítette a házat, a helytartótanáctól kapott engedélyt arra, hogy kávéházat nyissanak benne. Ez nagy dolog volt akkoriban. Bécsben csak alig néhány évvel előbb engedték meg az első kávéház felállítását. A polgári társadalom akkor még ugyanolyan veszedelemnek tekintette a „részegítő fekete mérgeknek” nevezett kávé, mint ma a kábítószereket. Megtudjuk a kávéházban, hogy eddig összesen négyen vagy öten bérelték. Ezt úgy kell érteni, hogy ennyi család. A jelenlegi tulajdonos családja hatvan éve bérlő az *Orczy-házban*.

— Ugyanilyen régiek a vendégek is — mondják. — Ez kérem a legkonzervatívabb kávéház. Tetszik látni ott azt az urat csinos fiatal feleségével. Egészen pontosan tudjuk, hogy már a dédapja is törzsvendég volt nálunk. Csak éppen az a különbség — mondja a kávé, — hogy ezt az urat én, az apját az apám, a nagyapját a boldogult *Bartl* úr szolgálta ki. Nem változott itt semmi. A vendégek legnagyobb része kereskedő. Évtizedek hosszú sora óta kereskednek itt nyersbőrrel, gyapjúval, tollal és terménnyel. Persze, régebben a vendégek nagyobb része nem lakott a házban, mert annakidején a zsidóknak még nem volt szabad Pesten lakniok, hanem csak Óbudán. Onnan jártak be nappal üzleteket kötni. Úgy hívták őket akkoriban, hogy „*újföldiek*”. A szokás azonban megmaradt; vannak még ma is, akik Óbudáról járnak ide, hogy üzleteiket lebonyolítsák.

— Voltak-e érdekes vendégei a kávéháznak?

— A többség egyszerű kereskedő volt kérem, de a fiatalok közül egyik-másik vitte valamire. Idejárt szegény diákkorában a kegyelemkenyéren élő *Vámbéry Ármin*, a későbbi nagy Ázsia-kutató, aztán *Sonmental*, a bécsi Burgtheater híres művésze. A háborúelőtti évtizedek kortesvilágában gyakran tanyázott itt a hetedik kerületi *Morzsányi-párt*. Az urak néha magukkal hozták a pezsgőt is, ha mulatni akartak. De ez egészen ritka eset volt. A kávéházban inkább csak üzleteket kötöttek, tarokkoztak, amint az komoly kereskedőkhöz illett.

A háztömb tulsó felén más világ van. A feltörő, vállalkozó kereskedők helyett szótlan ó-szövetségi alakokkal találkozunk. Egy kegyeskereskedésben két férfi héber imaszövegen vitatkozik, a harmadik a *taleszok* és a *tvilemek* között válogat. Vállalkozó szellem azért errefelé is akad. A nemrég-

ben divatossá vált kóser vendéglő próféta-szakállú tulajdonosa kis sapkával a fején hizott libákat vagdal össze. A peccsenyék mennyiségéből látható, hogy sok vendégre

számít. A kapunál néhányan az eget vizsgálják és azon tanakodnak, hogy lesz-e eső.

Ormay Imre.

NINCS GRAMOFONJA?

Részletre is kaphat kiváló „Homokord” beszélőgépét